

С. Ю. Пелєвін

Одеський національний політехнічний університет

**ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ В. І. ТИМОФІЄНКА
(1941–2007) – ФУНДАТОРА ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРІЇ АРХІТЕКТУРИ
І МІСТОБУДУВАННЯ**

Висвітлено початок наукової кар'єри В. І. Тимофієнка – фундатора української історії архітектури та містобудування. Проаналізовано вплив наукового середовища вищих навчальних закладів, де навчався та починав трудову діяльність учений, на становлення світогляду, формування дослідної культури та окреслення кола його наукових інтересів.

Ключові слова: В. І. Тимофієнко, історія та теорія мистецтв, історія архітектури, науковий світогляд.

Рассмотрено начало научной карьеры В. И. Тимофеевко – основателя украинской истории архитектуры и градостроительства. Проанализировано влияние научной среды высших учебных заведений, в которых учился и начинал трудовую деятельность ученый, на становление мировоззрения, формирование исследовательской культуры и очерчивание круга его научных интересов.

Ключевые слова: В. И. Тимофеевко, история и теория искусств, история архитектуры, научное мировоззрение.

Described the beginning of scientific career V.I. Timofeenko – founder of the ukrainian architectural history and urban planning. Analyzed the influence of the scientific community and higher education institutions, where V.I. Timofeenko studied and began his career, on the formation of a scientific outlook, culture research and outline the range of his scientific interests.

Key words: V. I. Timofeenko, History of architecture, Art history, scientific outlook.

В історії становлення вітчизняної історії та теорії архітектури і містобудування постать Володимира Івановича Тимофієнка (1941 – 2007) займає особливе місце. Академік, доктор мистецтвознавства, заслужений діяч науки і техніки України, віце-президент Української академії архітектури, В. І. Тимофієнко стояв біля основ наукової систематизації архітектурної та інженерно-будівельної спадщини нашої держави.

Із набуттям Україною незалежності перед вітчизняними науковцями поставило фундаментальне завдання формування теоретико-концептуальних засад нової історико-культурної парадигми, яке передбачає визначення специфічних національних рис української архітектурної і містобудівної традиції і включення її у загальнонаціональний культурний контекст. Одним із перших, хто присвятив свою наукову діяльність вивченню та систематизації містобудівної й архітектурної спадщини України, став Тимофієнко. Його праці «Енциклопедія архітектурної спадщини України: Тематичний словник» (1995), «Зодчі України кінця XVIII – початку XX століть. Біографічний довідник» (1999), «Історія української архітектури» (2003) тощо набули програмного характеру у справі формування наукової бази складання Державного реєстру нерухомих об'єктів культурної спадщини нашої країни. Утім, незважаючи на вагомий внесок ученого у становлення нової української науки періоду незалежності, його ім'я досі залишається на периферії фахового інтересу вітчизняних істориків. Зазначимо, що на сьогодні той ґрунтовний науковий доробок, що залишив після себе В. І. Тимофієнко, перед усім привертає увагу спеціалістів у галузі архітектурної теорії і практики і його здебільшого використовують на прикладному рівні (В. Альошин, Р. Владимир-

ська, С. Курбатов, В. Мироненко, В. Пилявський, Н. Сапак та ін.). Проте, враховуючи обсяги та зміст творчих напрацювань ученого, його науковий спадок потребує ретельного осмислення та систематизації. І передусім потребує дослідження початковий етап його біографії у науці. Адже, як відомо, без детального вивчення відправних кроків на шляху становлення світогляду будь-якого видатного дослідника аналіз його наукової спадщини буде не повним.

Метою написання даної статті є висвітлення початкових етапів наукової біографії В. І. Тимофієнка й окреслення їх впливу на його становлення як особистості та науковця.

Професійний шлях В. І. Тимофієнка визначили декілька напрямків – освітня, науково-дослідницька і науково-редакторська. Кожен із них відображено в досягненнях вченого. Утім ґрунтовний аналіз наукової спадщини Тимофієнка неможливий без вивчення того середовища, у якому формувалося предметне коло його дослідних інтересів і відбувалося становлення високих стандартів його дослідної культури.

Володимир Іванович Тимофієнко народився 5 лютого 1941 р. в Одесі, де й пройшло його дитинство. Але вищу освіту він отримав у Ленінграді. Саме в цьому місті починається його становлення як спеціаліста та науковця. У 1965 р. він закінчив із відзнакою Інститут живопису, скульптури й архітектури ім. І. Ю. Рєпіна (колишня Академія мистецтв, нині – Санкт-Петербурзький державний академічний інститут живопису, скульптури та архітектури ім. І. Ю. Рєпіна) за спеціальністю «Історія та теорія образотворчих мистецтв».

Історія цього закладу тісно пов'язана не тільки з історією російської художньої культури, але й із розвитком національних культур народів, які жили на території колишньої Російської імперії. Незважаючи на системні трансформації та незалежно від політико-ідеологічного контексту, протягом усього свого існування Академія мистецтв залишалася однією із провідних світових художніх шкіл, яка виховала видатних всесвітньо відомих майстрів образотворчого мистецтва та архітектури. Зокрема, в Академії отримав освіту великий український поет і художник Тарас Григорович Шевченко.

Із самого початку в Академії було сформовано чітку методичну систему, яку змінювали і вдосконалювали, відповідно до нових потреб часу. Особливістю процесу викладання в Академії можна назвати взаємозв'язок учнів і педагогів, які, як правило, вважалися видатними митцями свого часу. Завдяки цій практиці студенти мали змогу спостерігати за творчою практикою своїх вихователів і всім процесом створення художнього твору, а іноді були учасниками цього процесу, допомагаючи майстру. Як зазначено в офіційній історичній довідці одним із наріжних каменів навчального процесу Академії був і залишився принцип спадкоємності кращих традицій вітчизняного та світового мистецтва [3].

Такі самі характерні риси мав і факультет теорії та історії мистецтв, де навчався В. І. Тимофієнко. Факультет було засновано у 1937 р. на базі Академії мистецтв. До цього підготовку істориків мистецтва переважно здійснювали в університетах і вона була тісно пов'язана з гуманітарними науками, археологією, класичною філологією, але абсолютно відірвана від сучасної художньої практики. Навчання на першому в СРСР мистецтвознавчому факультеті у складі саме художнього ВНЗ передбачало, насамперед, «виховання мистецтвознавців у річищі поточного художнього життя» (тут і далі переклад наш – *Авт.*) [4]. До складу організованого факультету входили три кафедри: кафедра історії мистецтва Стародавнього світу, кафедра історії мистецтва середніх віків і Нового часу та кафедра історії російського і радянського мистецтва [8, с. 9].

1947 р. в історії художнього ВНЗ виявився переломним. Всеросійську академію мистецтв було реорганізовано в Академію мистецтв СРСР – науково-творчу установу, що об'єднувала художників вищої кваліфікації. Відповідно до концеп-

ції цієї реформи Ленінградський інститут живопису, скульптури та архітектури ім. І. Ю. Рєпіна набув статусу провідного ВНЗ країни в галузі художнього виховання та освіти [22, с. 21].

У післявоєнні 1950–1960-ті рр. значно збільшилася кількість студентів із різних регіонів і областей Радянського Союзу, у тому числі й із України: «на денне відділення «ФТІ» зараховано 10, на заочне – понад 100 осіб» [22, с. 21].

Серед головних особливостей факультету є його включення, незважаючи на безпосередню підпорядкованість Академії мистецтв, у структуру Інституту живопису, скульптури й архітектури. Дана модель навчання, упроваджена ще за часів фундації самої Академії, полягала в тому, що мистецтвознавці вчилися разом зі студентами творчих факультетів. Це дозволяло майбутнім історикам і теоретикам мистецтва спостерігати та пізнавати творчий процес на практиці.

Інша особливість моделі навчального процесу на факультеті полягала в тому, що мистецтвознавці навчалися малюнку, тобто їм викладали одну з спеціальних дисциплін на творчих факультетах. Як вважають фахівці, «практичне малювання виховує повагу до праці художника і допомагає зрозуміти особливості художнього процесу» [4]. Крім того, студенти факультету теорії та історії мистецтв мали унікальну можливість вивчати техніку і технологію художніх матеріалів в академічних лабораторіях і виробничих майстернях (друкованих, мозаїчних, гіпсоформувальних тощо).

Ще однією специфічною рисою факультету можна назвати те, що лекції та семінари як основні (класичні) форми академічного навчання проходили не тільки в аудиторіях, а й на експозиціях і у фондах найбільших музеїв Ленінграда і приміських палаців-музеїв, на поточних виставках та в майстернях художників. Крім того, під час аудиторних лекцій і семінарів викладачі не тільки активно використовували матеріали експозицій ленінградських музеїв. На факультеті було започатковано традицію залучати до викладання провідних експертів із Державного ермітажу та Державного російського музею.

Додамо, що студенти факультету постійно проходили практику в різноманітних музеях і видавництвах, відвідували виробничі майстерні, мали можливість писати та публікувати критичні статті про виставки, що проходили в стінах інституту і за його межами. Послідовність і характер літньої практики (архівної, музейної та редакційно-видавничої) повинні були максимально повно ознайомити студентів з основними формами майбутньої професійної діяльності.

Саме в такій творчій обстановці В. І. Тимофієнко набував знань із теорії та історії мистецтв протягом навчання в даному ВНЗ.

Величезна роль у формуванні наукового світогляду ученого належить професорсько-викладацькому складу Інституту. На процес становлення В. І. Тимофієнка як науковця, на формування у нього навичок дослідної роботи величезний вплив здійснили такі авторитетні спеціалісти – викладачі факультету: І. О. Бартеньєв (доктор мистецтвознавства, професор, декан факультету теорії та історії мистецтв, проректор Інституту ім. І. Є. Рєпіна з наукової роботи, член-кореспондент Академії мистецтв), Й. Н. Бродський (доктор мистецтвознавства, професор, референт директора Всеросійської академії мистецтв, вченого секретаря Академії мистецтв із 1941 р., головного редактора видавництва «Художник РРФСР»), А. Л. Каганович (доктор мистецтвознавства, професор, один із засновників мистецтвознавчого факультету, перший декан факультету теорії та історії мистецтв), В. Ф. Левінсон – Лесінг (кандидат історичних наук, почесний член міжнародної організації ЮНЕСКО, відомий знавець європейського мистецтва), В. Д. Ліхачова (доктор мистецтвознавства, спеціаліст із давньоруського та візантійського мистецтва, активна популяризаторка таких новітніх на той час методологічних підходів у мистецтвознавстві, як семіотика й іконологія), Ц. Г. Нессельштраус (професор кафедри зарубіжного мистецтва, одна із засновників піс-

лявоєнної школи лєнінградської мистецтвознавчої медієвістики), М. М. Нікулін (професор, завідувач кафедри історії європейського мистецтва XV – XVIII ст., майбутній член-кореспондент Російської академії мистецтв, відомий фахівець із мистецтва Північного Відродження та нідерландського живопису), О. М. Савінов (доктор мистецтвознавства, музеєзнавець, визнаний експерт із російського живопису другої половини XIX ст.), Г. П. Чубова (кандидат мистецтвознавства, найавторитетніший спеціаліст у галузі античного мистецтва) та ін.

У 1965 р. В. І. Тимофєєнко успішно закінчує Інститут і разом із дипломом із відзнакою здобуває кваліфікацію спеціаліста з історії та теорії образотворчих мистецтв. Наголосимо, що диплом про закінчення мистецтвознавчого факультету Інституту живопису, скульптури та архітектури ім. І. Ю. Рєпіна високо цінувався як у Радянському Союзі, так і за його межами. Вихованці цього легендарного закладу гідно представляли лєнінградську мистецтвознавчу школу не тільки у своїй країні, але і в країнах ближнього і далекого зарубіжжя. Універсальний характер освіти, яку випускники одержували на факультеті, дозволяв їм працювати в найрізноманітніших галузях культури і мистецтва: у музеях, галереях, науководослідних інститутах, видавництвах, архівах, реставраційних майстернях, художніх ВНЗ і училищах [22, с. 23].

Із усіх цих перспектив Володимир Інанович обрав шлях науковця. Він приймає рішення продовжити навчання в аспірантурі. За роки навчання в Академії окреслилося коло його наукових уподобань як дослідника зосереджених навколо історії архітектури, що й вплинуло на вибір ВНЗ, де можна було проходити підвищення фахової кваліфікації саме в цьому напрямку.

Протягом 1965 – 1968 рр. В. І. Тимофєєнко навчається на денному відділенні аспірантури Лєнінградського інженерно-будівельного інституту на кафедрі історії архітектури за спеціальністю «Мистецтвознавство». Роки, проведені у стінах даного легендарного закладу, суттєво вплинули на формування дослідної культури та наукового світогляду молодого вченого.

Лєнінградський інженерно-будівельний інститут – один із найдавніших ВНЗ даного профілю на всьому пострадянському просторі. Він був створений у 1832 р. на базі архітектурного училища за наказом імператора Миколи I як Училище гражданских инженеров (рос.). Нині (із 1993 р.) заклад називається Санкт-Петербурзький інженерно-будівельний інститут (далі – Інститут).

В Інституті в різні роки викладали видатні архітектори та художники – Д. І. Грімм, Г. Д. Грімм, В. В. Евальд, І. С. Кітнер, К. В. Маковський, Г. М. Мазінер, П. Ю. Сюзор та ін. Читали лекції та вели наукову роботу професори П. І. Боженів, Б. І. Далматов, Е. Х. Ленц, М. Я. Панарін, М. В. Остроградський, С. М. Шифрін, Ф. С. Ясинський та ін.

Поряд із спіранням на кращі традиції найстарішої на теренах колишнього СРСР архітектурно-будівельної школи цивільних інженерів в Інституті завжди робили акцент на застосування новітніх технологій навчання, що обумовило постійне оновлення тематики наукових досліджень. Серед основних науководослідних напрямків Інституту чільне місце було відведено проблемам будівництва, реконструкції та реставрації будівель і споруд і проблемам архітектури в будівництві та реконструкції пам'яток культури містобудування [7].

Саме у межах останнього напрямку В. І. Тимофєєнко обрав тему свого кандидатського дослідження, яке було присвячене одному із нерозроблених на той час питань історії вітчизняного містобудування – архітектурно-планувальному розвитку Одеси доби капіталізму. Остаточо сформульована тема, винесена на захист, – «Архітектурно-містобудівний розвиток Одеси із кінця XVIII століття по 1917 р.» [14].

Із цього приводу відзначимо, що вже на початку наукової кар'єри В. І. Тимофєєнко чітко визначився з колом своїх наукових інтересів, що згодом зумовлять

магістральний напрямок його дослідного пошуку, окреслений координатами «архітектурна спадщина України» – «архітектурна та містобудівна спадщина Півдня України» – «архітектурна й містобудівна спадщина Одеси». Про це свідчить тематика перших наукових публікації молодого вченого.

Протягом навчання в аспірантурі Володимир Іванович опублікував низку праць, оприлюднених на наукових конференціях. Так, у 1967 р. він виступає з ґрунтовною доповіддю «Особливості архітектурного розвитку Одеси в 20–50 роки XIX століття» [17, с. 5–17] на секції «Архітектура» II наукової конференції молодих учених Ленінградського інженерно-будівельного інституту.

У тому ж році, працюючи над темою дисертаційного дослідження, В. І. Тимофієнко публікує матеріал, присвячений першому історичному етапу містобудівного розвитку центру Одеси, у якому наводить авторське бачення періодизації історії розбудови Одеси [18, с. 10–15]. Ці наукові напрацювання були запропоновані авторитетним учасникам XXV наукової конференції «Питання архітектури, графіки та міського транспорту», яка пройшла під егідою Ленінградського інженерно-будівельного інституту.

У наступному 1968 р. результати аспірантського дослідження було апробовано на III науковій конференції молодих учених – будівельників, яка пройшла в Ленінградському інженерно-будівельному інституті. У доповіді йшлося про формування планувальної структури Одеси на межі XVIII – XIX ст. [21, с. 5–14].

Дану проблематику було відображено і у першій науковій статті, яку молодий учений публікує в 1968 р. у 11-му номері збірника «Відомості вищих навчальних закладів: Будівництво та архітектура». У статті розглянуто планувальний розвиток Одеси доби капіталізму. Одеса визначена автором як зразковий приклад міської забудови європейського зразку на теренах Російської імперії [19, с. 68–73].

Результатом плідної дослідної роботи В. І. Тимофієнка став публічний захист дисертації, висунутої на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства у 1968 р. Цією роботою було закладено міцні підвалини для подальшої дослідної праці Володимира Івановича. Матеріали, напрацьовані під час роботи над рукописом дисертації, було покладено в основу його програмної монографії 1983 р. «Одеса: архітектурно-історичний нарис», зокрема її першої частини «Заснування та перші етапи містобудівної історії» [16].

Володимир Іванович захистив кандидатську дисертацію ще до закінчення терміну навчання в аспірантурі, що характеризує В. І. Тимофієнка як наполегливого дослідника та цілеспрямовану й дисципліновану людину. Після завершення навчання в аспірантурі молодий фахівець за розподілом почав свою трудову діяльність у Воронежі, де у 1968 р. на базі інженерно-будівельного інституту було відкрито архітектурне відділення.

Воронезький інженерно-будівельний інститут (нині – Федеральна державна бюджетна освітня установа вищої професійної освіти «Воронезький державний архітектурно-будівельний університет») засновано в 1930 р. на базі Індустріального технікуму як інженерно-будівельний інститут. До початку 1970-х рр. у складі інституту працювало 5 факультетів: автодорожній, механічний, санітарно-технічний, будівельно-технологічний, факультет промислового і цивільного будівництва. Але підготовку архітектурних кадрів було розпочато на архітектурному відділенні при факультеті промислового і цивільного будівництва, заснованому у 1968 р. із метою відкрити нову спеціальність «Архітектура». Результатом плідної роботи невеликого колективу викладачів, до якого увійшов В. І. Тимофієнко, стала поява в 1972 р. самостійного архітектурного факультету, який нині функціонує як Інститут архітектури та містобудування.

Таким чином, початок викладацької кар'єри В. І. Тимофієнка у Воронезькому інженерно-будівельному інституті припадає на перехідний період 1968–1971

рр., коли відбувалося становлення архітектурного відділення як основи майбутнього факультету. За свідченням колег Володимира Івановича, він доклав багато зусиль для розбудови архітектурного факультету. Зокрема, він замовляв гіпсові зліпки, закупав літературу, готував тисячі слайдів, створивши кафедральний фонд. Через відсутність викладачів читав лекційні курси з історії мистецтв, всесвітньої історії архітектури, містобудування, російської, радянської та сучасної архітектури, вів практичні заняття з архітектурного проектування [9, с. 373]. Отже, не в останню чергу саме завдяки наполегливій методичній праці молодого викладача та його організаторській діяльності архітектурне відділення Воронежського інженерно-будівельного інституту змогло оперативно трансформуватися у повноцінний факультет, який уже на початку 1970-х рр. розпочав підготовку фахівців зі спеціальностей «Архітектура», «Містобудування» та «Будівництво».

У цілому «воронезький період» професійної кар'єри В. І. Тимофієнка можна охарактеризувати як нетривалий, але надзвичайно важливий. За неповних два роки перебування в цьому закладі молодий фахівець у вкрай непростих умовах набув викладацького досвіду, опанував основи методичної роботи, розвинув свої управлінські здібності.

Більше того, незважаючи на колосальну завантаженість, пов'язану із викладацькою діяльністю та необхідністю якісного методичного забезпечення навчального процесу, Володимир Іванович не припинив дослідної роботи. Протягом 1968–1970 рр. він бере активну участь у наукових конференціях і публікує низку програмних тез.

Передусім він продовжує підтримувати зв'язки із науковцями Ленінградського інженерно-будівельного інституту, де навчався в аспірантурі. Його доповіді подані у програмах чергових XXVI (1968) та XXVIII (1969) тематичних конференцій, присвячених проблемам архітектури. Темі його виступів тісно пов'язані із предметом нещодавно захищеної кандидатської дисертації. Молодий дослідник розкриває особливості проектування і спорудження будівель громадського призначення в Одесі кінця XVIII – середини XIX ст. [13, с. 26–28; 20, с. 19–22].

Молодий спеціаліст бере активну участь і у науково-дослідній роботі Воронежського інженерно-будівельного інституту. На черговій XXV науково-технічній конференції 1970 р. він виступає з доповіддю «Неоренесанс в застрійке городов Украины (на примере работ архитектора В. И. Прохаски)» [15, с. 85]. Тема цього виступу наочно демонструє динаміку розширення предметного кола наукових інтересів автора, яке поряд із мистецтвом архітектури та містобудування Одеси вже охоплює весь Південний регіон України. Знаменно, що, незважаючи на те, що становлення В. І. Тимофієнка як спеціаліста, науковця і викладача відбувалося у ВНЗ РРФСР, його наукові доробки стосувалися архітектурної спадщини України. Більше того, на наш погляд, цей невеликий за обсягом матеріал тезисного характеру можна по праву вважати першим каменем, закладеним у фундамент майбутньої магістральної наукової розробки автора, яка знайде втілення у його докторській дисертації.

Досвід викладацької діяльності й дослідної роботи, набутий Володимиром Івановичем на початку трудової кар'єри у Воронежському інженерно-будівельному інституті, актуалізував питання щодо подальшої професійної спеціалізації. Вибір було остаточно зроблено на користь наукової роботи. Не останню роль у цьому відіграв нетривалий, але яскравий період у творчій біографії В. І. Тимофієнка, пов'язаний із перебуванням у столиці СРСР – Москві.

У 1971 р. із метою підвищити кваліфікацію та набути науково-методичний досвід у зв'язку із плануванням відкриття архітектурного факультету у Воронежському інженерно-будівельному інституті молодий викладач був командирований керівництвом закладу на стажування в Московський архітектурний інститут (МАрХІ). Із моменту заснування в 1933 р. на базі всесвітньо відомого револю-

ційного ВХУТЕМАСу (Вищих художньо-технічних майстерень) ВНЗ задав стандарти архітектурної освіти на теренах усього СРСР. Головним підходом до навчання було визначено синтетичне поєднання творчих і технічних дисциплін. Через МАрХІ – «ВНЗ, до якого складно вступити, але ще складніше його закінчити» [5] – пройшла більшість архітекторів, працюючих у Москві. Випускники закладу поширювали стандарти столичної архітектурної школи у проектних організаціях великих республіканських й обласних центрів СРСР.

Стажування у цій справжній творчій лабораторії архітектури та містобудування стало для В. І. Тимофієнка неоціненною школою. Протягом перебування у стінах легендарного закладу він не тільки отримав можливість працювати в столичних архівах, бібліотечних фондах і музеях, але й із захопленням слухав лекції всевітньо відомих архітектурознавців Миколи Івановича Брунова й Андрія Володимировича Буніна.

Брунов Микола Іванович (1898–1971) – історик архітектури, доктор мистецтвознавства, легендарний викладач МАрХІ, який розпочав працювати в закладі у 1934 р. і займався викладацькою діяльністю до кінця життя. Читав курси з історії мистецтв й архітектури. Спеціалізувався на історії античної, візантійської та давньоруської архітектури. Про рівень лекторської майстерності та ерудицію вченого свідчать спогади студентів, яким пощастило відвідувати його заняття: «Коли він читав лекції, його приходили слухати студенти з інших курсів, а також художники, мистецтвознавці, архітектори. Зал був переповнений, люди стояли біля дверей і у фойє» [6].

М. І. Брунов – визнаний світовою спільнотою мистецтвознавців авторитет із питань історії архітектури. Сьогодні його праці «Альбом архітектурних стилів» (1935), «Пропорції античної та середньовічної архітектури» (1935), «Нариси з історії архітектури» (1937), «Майстри давньоруської архітектури» (1953) набули хрестоматійного статусу. На нашу думку, саме фундаментальна робота М. І. Брунова «Нариси з історії архітектури» [1; 2] згодом стане орієнтиром для В. І. Тимофієнка у його діяльності як енциклопедиста й систематизатора української і світової архітектурної спадщини. Структура викладення матеріалу двотомника, стилістика й репрезентативна культура його подання у подальшому у таких авторських доробках Тимофієнка, як «Енциклопедія архітектурної спадщини України: Тематичний словник багатотомного видання» [10], «Архітектори України кінця XVIII. – початку XX ст. Біографічний довідник» [11], «Нариси всевітньої історії архітектури» та ін.

Величезний вплив на формування наукового світогляду Володимира Івановича здійснив також професор Бунін Андрій Володимирович (1905–1977). Він розпочав працювати в Московському архітектурному інституті в 1942 р. і до останніх днів життя читав курси історії містобудівного мистецтва та історії мистецтв. Вищу архітектурну освіту А. В. Бунін отримав на архітектурному факультеті ВХУТЕМАСу. Після закінчення майстерень уже на початку своєї наукової кар'єри А. В. Бунін чітко визначився із ключовими теоретико-методологічними засадами власної дослідної позиції. Її сутність полягала в тому, що міське будівництво – особливий вид мистецтва.

Саме це теоретичне положення згодом буде розвивати В. І. Тимофієнко, транспонуючи його на український контекст. Навіть побіжний огляд творчої спадщини А. В. Буніна («Архітектура міських ансамблів. Ренесанс» (1935), «Архітектурна композиція міст» (1940), «Історія містобудівного мистецтва» (1979) тощо) дозволяє стверджувати, що його дослідження стали відправною точкою для формування концептуальних і теоретико-методологічних засад майбутніх напрацювань молодого науковця. Саме в контексті містобудівної ансамблевої культури вчений вивчатиме архітектурно-містобудівну спадщину південноукраїнських міст протягом багатьох років своєї дослідної кар'єри. Про особистий і

творчий вплив А. В. Буніна на професійне становлення В. І. Тимофієнка свідчить факт, підтверджений у спогадах колег останнього, про те, що видатний науковець навіть пропонував молодому стажисту роботу в МАрХІ [9, с. 373].

Наприкінці зазначимо, що нетривалий період стажування в МАрХІ виявився для Володимира Івановича вкрай плідним і доленосним. Утім, незважаючи на принадну пропозицію щодо роботи у престижному столичному закладі, Тимофієнко приймає несподіване, на перший погляд рішення: він повертається на батьківщину. Адже, про це, зокрема свідчить і тематика його дослідних напрацювань, серце Володимира Івановича належало Україні й місту, де він народився. У 1972 р. В. І. Тимофієнко переїздить до Одеси, де отримує посаду завідувача кафедри історії мистецтв художньо-графічного факультету в Одеському педагогічному інституті. Із того часу вся подальша особиста і професійна біографія Володимира Івановича буде нерозривно пов'язана із Україною.

Таким чином, отримавши вищу та післядипломну освіту за спеціальністю «Теорія та історія мистецтв» у найавторитетніших ВНЗ країни – Інституті живопису, скульптури й архітектури ім. І. Ю. Рєпіна та Ленінградському інженерно-будівельному інституті, В. І. Тимофієнко одержав можливість накопичувати свій творчий і науковий багаж на основі кращих традицій радянської школи мистецтвознавства. Роки, проведені у стінах даних легендарних закладів, суттєво вплинули на формування дослідної культури та наукового світогляду молодого спеціаліста.

Універсальний характер освіти, що одержав В. І. Тимофієнко, дозволяв йому працювати в найрізноманітніших галузях культури і мистецтва: у музеях, галереях, видавництвах, архівах, реставраційних майстернях, художніх ВНЗ і училищах тощо. Проте Володимир Іванович обрав шлях наукової кар'єри. За роки навчання у ВНЗ та аспірантурі окреслилося коло його наукових уподобань, які стосувалися історії архітектури. Саме магістральний напрямок дослідного пошуку В. І. Тимофієнка, заданий координатами «архітектурна спадщина України» – «архітектурна та містобудівна спадщина Півдня України» – «архітектурна й містобудівна спадщина Одеси», був закладений також у роки перебування в аспірантурі, про що свідчить тематика перших наукових публікацій молодого вченого.

Перші кроки освітянської діяльності Володимир Іванович зробив у Воронежському інженерно-будівельному інституті. За неповних два роки перебування в цьому закладі молодий фахівець у надзвичайно непростих умовах становлення архітектурного відділення як основи майбутнього факультету набув викладацького досвіду, опанував основи методичної роботи, розвинув свої управлінські здібності.

Неоціненною школою для становлення В. І. Тимофієнка як спеціаліста та знавця історії архітектури стало стажування в Московському архітектурному інституті (МАрХІ), який по праву вважають всесвітньо визнаною творчою лабораторією архітектурної та містобудівної науки. Величезну роль у творчій біографії В. І. Тимофієнка відіграли такі викладачі даного закладу, як Микола Іванович Брунов й Андрій Володимирович Бунін. Під їх впливом сформувалися підвалини наукової культури молодого дослідника й остаточно окреслилися концептуальні й теоретико-методологічні засади його майбутніх напрацювань.

Бібліографічні посилання

1. **Брунов, Н. И.** Очерки по истории архитектуры [Текст]: в 2 т. / Н. И. Брунов. – М.: Academia, 1937 – Т. 1. Переиздание: М.: Центрполиграф, 2003. – Т. 1. – 400 с.
2. **Брунов, Н. И.** Очерки по истории архитектуры [Текст]: в 2 т. / Н. И. Брунов. – М.: Academia, 1937. – Т. 2. Переиздание: М.: Центрполиграф, 2003. – Т. 2. – 540 с.
3. История / Санкт-Петербургский государственный академический институт живописи, скульптуры и архитектуры имени И. Е. Репина: офиц. сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.artsacademy.ru/history/>. – Загл. с экрана.

4. История: кафедра теории и истории искусств: Российская академия художеств: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ftii.artspsb.net/index.php/about/history>. – Загл. с экрана.
5. МАРХИ Московский архитектурный институт (Государственная академия): вузы: Учеба. Ру [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ucheba.ru/uz/5840>. – Загл. с экрана.
6. Мои преподаватели в МАРХИ: МАРХИ (1970-1977): Сайт Тимофеевича. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.timofeyich.ru/content/contact/teachers.php>. – Загл. с экрана.
7. Направления научной (научно-исследовательской) деятельности: официальный сайт Санкт-Петербургского инженерно-строительного института. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.spbgasu.ru/Nauchnaya_i_innovacionnaya_deyatelnost/Osnovnye_nauchnye_napravleniya/. – Загл. с экрана.
8. **Нессельштраус, Ц. Г.** Из истории факультета [Текст] / Ц. Г. Нессельштраус // К юбилею факультета теории и истории искусств института имени Репина; 75 лет / ред.-издат. совет: Ю. Г. Бобров [и др.]. – СПб., 2012. – С. 8–16.
9. Пам'яті Володимира Івановича Тимофійенка: колектив співробітників Інституту проблем сучасного мистецтва академії мистецтв України [Текст] // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження пам'яток культурної спадщини: зб. наук. пр. із мистецтвознавства, архітектурознавства і культурології / Ін-т пробл. суч. мистец. Акад. мистецтв України; редкол.: В. Д. Сидоренко (голова) [та ін.]. – К., 2008. – Вип. 5. – С. 373–381.
10. **Тимофійенко, В. І.** Енциклопедія архітектурної спадщини України [Текст]: темат. слов. багатотомн. вид. / В. І. Тимофійенко. – К.: Укр. акад. архітектури, 1995. – 367 с.
11. **Тимофійенко, В. І.** Зодчі України кінця XVIII – початку XX ст. [Текст]: біограф. довід. / В. І. Тимофійенко. – К.: НДПІАМ, 1999. – 477 с.
12. **Тимофійенко, В. І.** Нариси всевітньої історії архітектури [Текст]: в 4 т. / В. І. Тимофійенко. – К.: Вид-во КНУБА, 2000. – Т. 1: Архітектура Стародавнього світу. – Кн. 1. – 490 с.
13. **Тимофеевко, В. И.** Архитектура зданий общественного назначения в г. Одессе периода капитализма [Текст] / В. И. Тимофеевко // Архитектура: докл. XXVI науч. конф. Ленинград. инженер.-строит. ин-та. – Л., 1968. – С. 26–28.
14. **Тимофеевко, В. И.** Архитектурно-градостроительное развитие Одессы с конца XVIII века до 1917 года [Текст]: автореф. дис. ... канд. искусствоведения / Тимофеевко Владимир Иванович. – Л., 1968. – 24 с.
15. **Тимофеевко, В. И.** Неоренессанс в застройке городов Украины (на примере работ архитектора В. И. Прохаски) [Текст] / В. И. Тимофеевко // XXV науч.-техн. конф. Воронеж. инженер.-строит. ин-та. – Воронеж, 1970. – С. 85.
16. **Тимофеевко, В. И.** Одесса [Текст]: архитектурно-исторический очерк / В. И. Тимофеевко. – К.: Будівельник, 1983. – 160 с.
17. **Тимофеевко, В. И.** Особенности архитектурного развития г. Одессы в 20–50-е годы XIX века [Текст] / В. И. Тимофеевко // Архитектура: докл. I науч. конф. молодых ученых-строителей Ленинград. инженер.-строит. ин-та. – Л., 1967. – С. 5–17.
18. **Тимофеевко, В. И.** Первый исторический этап градостроительного развития центральной части города Одессы [Текст] / В. И. Тимофеевко // Вопр. архитектуры, графики и городского транспорта: докл. XXV науч. конф. Ленинград. инженер.-строит. ин-та. – Л., 1967. – С. 10–15.
19. **Тимофеевко, В. И.** Планировочное развитие г. Одессы в период капитализма [Текст] / В. И. Тимофеевко // Известия высш. учеб. заведений: строительство и архитектура. – 1968. – № 11. – С. 68–73.
20. **Тимофеевко, В. И.** Строительство зданий общественного назначения в г. Одессе конца XVIII – начала XIX в. [Текст] / В. И. Тимофеевко // Архитектура и графика: краткие содерж. докл. к XXVII науч. конф. Ленинград. инженер.-строит. ин-та. – Л., 1969. – С. 19–22.
21. **Тимофеевко, В. И.** Формирование планировочной структуры г. Одессы в конце XVIII и начале XIX в. [Текст] / В. И. Тимофеевко // Архитектура: докл. III науч. конф. молодых ученых-строителей Ленинград. инженер.-строит. ин-та. – Л., 1968. – С. 5–14.
22. **Шилов, В. С.** Факультет теории и истории искусств. Страница истории [Текст] / С. В. Шилов // К юбилею факультета теории и истории искусств института имени Репина; 75 лет / ред.-изд. совет: Ю. Г. Бобров [и др.]. – СПб., 2012. – С. 17–25.

Надійшла до редколегії 16.01.2016